

53. KMV – Néprajzi pályázat

Segédanyag a Cécók, bálak, durindók: településem egykori paraszti táncélete témához

---

Ajánlott szakirodalom

A magyar nép tánc kultúrája. In: Magyar néprajz VI. köt. Népzene, néptánc, népi játék
<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/06/19.html>

A Magyar Néprajzi Lexikon vonatkozó szócikkei
<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/index.html>

Szerda András: „Vityillók voltak! Ezt írd föl, nehogy elfelejtsd!” In: *Bácsország* 2013/3. (66. sz.) 26–34. <http://www.bacsorszag.rs/pdf/8b9d295763.pdf>

Kérdőív a táncélet gyűjtéséhez

(Útmutató néptáncok gyűjtéséhez. Összeállította: Pálfy Gyula. In: *Honismeret*, 1990. 2-3. sz.)

1. A gyermekkori tánc tanulásnak volt-e valamilyen általános gyakorlata?

1.1.1. Otthon, vagy valamelyik háznál tanultak-e táncolni?

1.1.2. Volt-e a faluban tánciskola? Mikortól kezdve működött?

1.2.1. Volt-e a faluban csak a gyermekek részére szervezett (rendezett) táncalkalom?

1.2.2. Ha igen, milyen zenére táncoltak?

2.1. Hogyan nevezték a rendszerint szombat, vasárnap esetleg hétköznapi rendezett táncalkalmakat? (pl. szomszédolás, cuháré, csutribál, cécó, stb.)

2.2. Volt-e külön neve az ünnepnapokon rendezett táncalkalmaknak? (Újév, farsang, böjt, húsvét, pünkösöd, májális, Szt. István, aratóünnep, szüret, karácsony, szilveszter stb.)

2.3.1. Az emberélet fordulói közül melyek voltak táncalkalmak is? A lezajlás folyamatának mely szakaszában táncoltak? (Keresztelő, sorozás, bevonulás stb.)

- 2.3.2. A lakodalom teljes menetének mely fázisaiban fordultak elő táncok, illetve táncos események?
- 2.3.3. Megtartották-e valamilyen formában a fiatal halott (legény vagy leány) lakodalmát. Mikor fordult elő utoljára?
- 2.4. Milyen munkához kapcsolódó táncalkalmak fordultak elő a falu életében? (házépítés, tollfosztás, dohányfűző és simító, disznótor, csigacsinálás stb.)
- 2.5.1. Bőjtben, adventben szabad volt-e táncolni? Ha nem, miért?
- 2.5.2. A tánctilalmi időszakokban mivel töltötték a fiatalok az időt? (falujárás, éneklés, labdázás stb.)
- 2.6. Volt-e régebben (Gyöngyösbokréta) táncegyüttes a faluban? Most van-e, mióta?
- 3.1. Volt-e valami hírverése annak, hogy táncalkalom lesz a faluban?
- 3.2. Hányan és mi módon biztosították a tánchelyet, kik fogadták meg a zenészeket, kik ügyeltek a rendre? Hogy nevezték a táncrendezőket? (kezes, első legény, legény bíró stb.)
- 3.3. Szabadban, vagy zárt helyen tartották a táncot? Ha mindkettő előfordult, mi volt a különbség oka?
- 3.4. Egy-egy tánc alkalmon hányan vettek, illetve vehettek részt?
- 3.5.1. Volt-e a tánchelyek között falurészenkénti tagozódás?
- 3.5.2. Volt-e a tánchelyek között életkor szerinti tagozódás?
- 3.5.3. Volt-e a tánchelyek között társadalmi, foglalkozási vagy vagyoni rétegek szerinti tagozódás? (pl.: tűzoltóbál, gazdabál, béresbál stb.)
- 4.1.1. Kik vehettek részt a táncalkalmakon (legények, leányok, házasok, szülők, meghívottak stb.)
- 4.1.2. Mi volt a különbség a különböző rétegek, csoportok részvételi feltételeiben?
- 4.2.1. A jelenlevők hogyan helyezkedtek el a tánchelyen és környékén (zenészek, táncosok, öregek, lesők stb.), a tánc ideje alatt...
- 4.2.2. ... és a tánc szünetében?
- 4.3.1. Hogyan történt a táncra kérés? (intéssel, szóval, behúzással stb.)
- 4.3.2. A tánckérés visszautasítása előfordult-e, mi volt a következménye?

- 4.3.3. Lekérés tánc közben előfordult-e?
- 4.4.1. Mi volt a helyes magatartás, illetve mit nem illett csinálni tánc közben?
- 4.4.2. A tánc végén megköszönték-e a partnerek a táncot? (csók, ölelés, kézfogás stb.)
- 4.5.1. Más falurészek vagy más falvak táncaiba szoktak-e eljárni? Csak a legények, vagy a leányok is?
- 4.5.2. Hogy fogadták a táncban az idegeneket (vendégeket)? Voltak-e a vendégeknek előjogaik?
- 5.1.1. Volt-e speciális táncöltözete a leányoknak. Mi volt az eltérés a köznaptól, illetve az ünnepnapitól?
- 5.1.2. Legények táncöltözete?
- 6.1.1. Milyen nemzetiségű és hány tagú zenekar szolgáltatta leggyakrabban a zenét?
- 6.1.2. Milyen hangszerek voltak a zenekarban?
- 6.1.3. Előfordult-e, hogy egyetlen hangszert használtak tánckísérethez?
- Milyen alkalommal milyen hangszert?
- 6.1.4. Milyen hangszert vagy hangszer-összeállítást kedveltek a legjobban?
- 6.1.5.1. Hogyan és mikor fogadták a zenészeket?
- 6.1.5.2. Hogyan és mikor fizettek a zenészeknek? (pénzben, természetben, illetve milyen arányban.) Voltak-e a zenészeknek egyéb járandóságai? (étel, ital, szállás vagy hasonlók.)
- 6.1.6. Hogyan és kik rendelhettek a zenészeiktől?
- 6.3.1.1. Mi a véleménye a szomszéd falvak, vidékek és nemzetiségek táncáról, zenéjéről?
- 6.3.1.2. Mi a sajátjától való különbség lényege?
- 6.3.2. Mi a véleménye a fiatalabbak és a mai fiatalok táncáról?
- 7.1. Milyen eszközök használata fordult elő tánc közben? (bot, seprű, üveg, kasza, gyertya, zsebkendő, sarkantyú stb.)
- 7.2. Mi a szerepük tánc közben (eszközönként).
- 7.3. Melyiket mióta használták, illetve mikor fordult elő utoljára?
- 8.1. Milyen táncokat ismertek (táncnevek)?

8.2. A tánc kis egységeinek vannak-e elnevezései?

8.2.1. Általában (pl.: figura, motívum, lépés stb.)

8.2.2. Konkrétan (pl.: hátravágó, hegyező, keresztező stb.)

8.3. Jellemeztessük a helyes, szép táncot! (tartás, mozgásmód stb.)

8.4.1.1. Hogy nevezik a táncok közben kiáltott ritmikus versikéket? (kiáltozás, rikoitozás, csujogatas stb.)

8.4.1.2. Milyen táncok közben használhatták, milyen táncok közben nem?

8.4.1.3. Kik szájából hangozhatott leggyakrabban? (férfiak vagy nők, táncolók vagy nem táncolók)

8.4.1.4. Ezeket az ún. “tancszók”-at próbáljuk minél nagyobb mennyiségben följegyezni.

8.4.2.1. Az előbbiekhöz hasonló, de csak lakodalom során előforduló kiáltásokra használnak-e külön kifejezést?

8.4.2.2. A “lakodalmi kurjantások”-ból is jegyezzünk föl minél többet!

8.5. Milyen táncsal kapcsolatos szólásokat, közmondásokat ismernek? (pl.: Jó táncos, rossz dolgos; Jár a lába mint a motolla, stb.)

9.1. A jó táncost megbecsülték-e a táncalkalmakon kívül is?

9.2. A jó táncos, vagy a gazdag legény vagy leány tudott könnyebben megházasodni?

9.3. Volt-e különbség a különböző foglalkozásúak, vagy a különböző vagyoni réteghez tartozók táncá között?